

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 24 februari 1914 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om lagstiftning angående bidrag av allmänna medel, annorledes än genom fattigvård, till underhåll åt barn av ogift moder samt övergiven eller frånskild hustru.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Lindhagen, af Ekenstam, Trana, greve Lagerbjelke, Alexanderson, Johanson i Valared, greve Spens, J. E. Berglund, Eliasson, Petersson i Lidingö villastad*), Jansson i Edsbäcken, Olsson i See*), Pettersson i Bjälbo, Cederborg*) och Persson i Norrköping.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Lagutskottet har till behandling förehaft två till utskottet hänvisade, *Motionerna.* lika lydande motioner, nr 41 inom första kammaren av herr *Jan Erik Berglund* och nr 188 inom andra kammaren av herr *Carl Lindhagen*, i vilka motioner hemställts, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla att till de uppdrag om utredning angående barns rätt gentemot försumliga försörjare, som redan givits fattigvårdslagstiftningskommittén och lagberedningen, desamma även måtte få i uppdrag att inkomma med utredning angående sådan lagstiftning, varigenom för barn till ogift moder, övergiven och frånskild hustru bidrag till underhåll utbetalas av det allmänna, utan att ett hänvändande för att erhålla sådant bidrag behöver ske genom fattigvården och utan att det av mottagaren erhållna bidraget anses såsom erhållen fattighjälp».

Till stöd för denna sin hemställan hava motionärerna anfört:

»Till lagberedningen och fattigvårdslagstiftningskommittén har uppdrag givits att avgiva särskilda förslag dels till lagstiftning, som på ett effektivt sätt tillgodoser utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rättsliga ställning, dels ock till lagstiftning angående mera effektiva bestämmelser mot gifta familjeförsörjare, som försumma sin försörjningsplikt. I vårt land är lagstiftningen inom detta område synnerligen otillfredsställande, varför dessa utredningar äro av brådskande natur och måste på samma gång också med nödvändighet omfatta hela frågan i så stor räckvidd som möjligt.

I våra grannländer har förbättrad lagstiftning rörande barns och mödrars rätt redan antagits eller förslag därom framlagts. I Danmark har sådan ny lag antagits 1908 och vissa ändringar och tillägg till densamma år 1913. I Finland har lantdagen 1913 antagit förslag till ny lag om barn, som fötts utom äktenskap. I Norge ha regeringspropositioner framlagts 1909 och 1912 och nu åter i januari 1914 med förslag till betydande förbättringar i den gamla norska lagstiftningen å detta område, vilken dock redan sedan länge givit ensamställda mödrar och deras barn en betydligt bättre ställning än fallet varit i svensk lagstiftning.

Av utredningarna till dessa olika lagar och lagförslag liksom även i den erfarenhet man redan i Danmark hunnit vinna under de nya lagarnas tillämpning synas vi här i Sverige kunna hava mycket att lära, då vi själva stå inför ifrågavarande frågors snara lösning.

Vad angår bevakandet av barnets rätt, finnes i Norge det rättsinstitut, att myndigheterna själva bevaka detta, om så begäres. Nu föreslås den ändringen, att s. k. »bidragsresolution» alltid skall utfärdas utan hänsyn till, om modern begär det eller ej, och att »verge» kan utses vid vissa särskilda tillfällen. I Finland upptager lantdagens förslag, att förmyndare förordnas, där ej modern provas fullt lämplig att vara barnets lagbestämda förmyndare, och i Danmark kan »verge» i vissa fall tillsättas genom »vergeraadets» försorg.

En fråga av synnerlig vikt är emellertid icke blott att barnets rätt blir bevakad, utan även att barnets och moderns ekonomi får ett stöd i lagstiftningen. Den stora barnadödligheten bland barn födda utom äktenskapet liksom det alltför vanliga förhållandet, att bandet mellan mödrar och barn, även om mödrarna under amningstiden kunna få vara tillsammans med sina barn, sedan slites, då barnet blir några månader gammalt, har till stor del sin grund i mödrarnas dåliga ekonomi. I Danmark är

redan infört och i Norge och Finland föreslås, att särskilt bidrag skall lämnas modern vid nedkomsten och viss tid före och efter densamma. För att detta bidrag med säkerhet skall komma modern och barnet till godo, skall detta bidrag utlämnas av kommunen, om fadern icke fullgör sin skyldighet.

Särskilt må uppmärksamhet fästas vid sådan utbetalning såsom det enda verkligt effektiva medlet att skydda ensamställda mödrar. I Danmark lämnas förskottsutbetalning på grund av den danska alimentationslagstiftningen icke blott i samband med barnets födelse och amning, utan ända tills barnet nått vuxen ålder.

En sådan lag ger naturligtvis ensamstående mor en viss ekonomisk trygghet. Hon får visshet att kunna utfå det s. k. normalbidraget såsom en rättighet. (I Köpenhamn är detta 144 kronor under barnets två första levnadsår, och under de senare åren 120 kronor; det lägsta normalbidraget å landsbygden lär vara 60 kronor.) För att utfå detta är hon icke beroende av om det kan uttagas av barnafadern eller ej, icke heller är hon beroende av att vända sig till fattigvården och ej heller blir det av henne mottagna bidraget räknat som av henne mottagen fattigvård. En alimentationslagstiftning kan ock tänkas föreskriva, att ett sådant bidrag även kan tagas ut av modern, om hon icke genom att vårda barnet eller på annat sätt själv bidrager till dess försörjning.

Med anledning av de ändringar och tillägg till den danska lagen, som föreslogos vid 1913 års riksdag och sedan antogos, skrives:

»Ministeriet är av den meningen, att lagen nr 130 av den 27 maj 1908 i det hela verkat tillfredsställande och i överensstämmelse med sin uppgift, nämligen till värn för utanför äktenskapet födda barn och deras mödrar; lagen har nu de sista åren blivit väl inarbetad både i folkmedvetandet och hos de kommunala myndigheter och andra myndigheter, som beröras av lagen. Och de tvivel, som i början efter lagens trädande i kraft i betydlig omfattning gjorde sig gällande, äro nu i det väsentligaste lösta genom de judiciella och administrativa myndigheterna. Däremot må det erkännas, att lagen på vissa punkter lider av fel, som det är anledning till att försöka avhjälpa.»

Angående den danska lagen nr 131 av den 27 maj 1908, som bevakar övergiven och frånskild hustrus rätt, säges även, »att denna på det hela taget har verkat tillfredsställande, men på vissa punkter har det visat sig behov av tilläggsbestämmelser». Sådana antogos också av 1913 års riksdag, så att nu försumlig försörjare, som är gift eller frånskild, kan

åläggas lämna bidrag efter samma regler som den ogifte barnafadern och sådant bidrag kan även utfås i förskott.

I samband med 1913 års svenska regeringsproposition om ålderdoms- och invaliditetsförsäkring framkom även förslag om barnpensionering åt barn till invalid änka, änklings och ogift moder. Med anledning härav väcktes samma år i riksdagens båda kamrar motioner om utredning angående införande av alimentationslagstiftning, varigenom även övriga ensamställda mödrars (övergivna och fränskilda hustrurs) rätt skulle på något ekonomiskt betryggande sätt tillvaratagas samt i syfte att ogift moders rätt skulle på liknande sätt betryggas, d. v. s., så att de medel, som utlagts av det allmänna, av barnafadern skulle kunna utkrävas. Motionen antogs av andra kammaren, men avslogs i första kammaren, närmast av det skälet att frågan ej ansågs sammanhöra med förslaget om lag till ålderdoms- och invaliditetsförsäkring.

Förslaget om barnpensionering gick ej igenom vid förra riksdagen, men det är att hoppas, att förslaget snart återkommer och då utan den begränsningen att endast omfatta barn till invalid mor eller far. I Danmark antogs av 1913 års riksdag en lag om pension åt barn till änka utan invaliditetsvillkor.

En annan rättsfråga, som ock måste få sin snara lösning, är oäkta barns arvsrätt efter fader. Förslag även härom föreligger i norska regeringspropositionen i år och är med anledning av motion i svenska riksdagen frågan under utredning hos oss.

Arvsrätt för utom äktenskapet födda barn kan emellertid ej garantera mer än en mindre del av sådana barn någon ekonomisk trygghet och i alla händelser icke förrän efter faderns död. Det är då av synnerlig vikt, att, då utredning pågår om ny lagstiftning för bevakande av barns och mödrars rätt, därvid även behjärtas vikten av att i allmänhet barn till ensamställda mödrar i ekonomiskt hänseende på något sätt betryggas. Moderskapsförsäkring är ett led i detta betryggande. Men lika viktigt är, att för sådana barn underhåll kan utbetalas förskottsvis av det allmänna, när försörjare ej fullgör sina skyldigheter, såväl under barnsängs- och amnings-tiden som under barnets hela uppväxtålder.

I detta sammanhang tillåter jag mig till sist erinra om vikten, att så vitt möjligt de olika frågorna inom barnavårdslagstiftningen kunna få en enhetlig behandling.»

Den fråga, som i motionerna beröres, har redan förut dragits under Kungl. Maj:ts prövning. Genom en till Kungl. Maj:t ingiven, i december 1910 dagtecknad petition hava nämligen ett stort antal prästmän, medlemmar av fattigvårdsstyrelser, advokater, läkare och barnmorskor med flera inom Stockholms stad och Stockholms län bosatta personer framhållit, att enligt deras övertygelse skyndsamma åtgärder vore av nöden till förbättrande av övergivna mödrars och deras barns ävensom fattigvårdssamhällellens rättsliga ställning gentemot barnafäderna samt hemställt, att lagberedningen och fattigvårdslagstiftningskommittén, vilka hade hithörande frågor under utredning, måtte erhålla uppdrag att avgiva särskilda förslag dels till lagstiftning, som på effektivt sätt tillgodosåge utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rättsliga ställning, dels ock till lagstiftning angående mera effektiva bestämmelser mot gifta familjeförsörjare, som försummade sin försörjningsplikt.

*Utskottets
yttrande.*

I anledning av denna hemställan beslöt Kungl. Maj:t den 10 februari 1911, att petitionen skulle överlämnas till lagberedningen och nämnda kommitté att tagas i övervägande vid fullgörande av dem givna uppdrag, med förordnande, att beredningen och kommittén skulle undersöka, huruvida de ämnen, som i petitionen avsåges, skulle kunna särskilt för sig behandlas och, därest sådan behandling funnes kunna äga rum, snarast möjligt inkomma med förslag till lagstiftning i berörda hänseende, samt med förklarande tillika, att lagberedningen och kommittén skulle äga att, i den mån sådant funnes lämpligt, sammanträda för gemensamma överläggningar i förevarande ämnen.

Samma spörsmål har även, på sätt motionärerna omnämmt, tidigare underställts riksdagens prövning, nämligen i samband med den vid sistförflutna riksdag handlagda frågan om allmän pensionsförsäkring. Med anslutning till den kungl. propositionen i nämnda fråga väcktes inom båda kamrarna motioner med enahanda yrkande som i de nu förevarande. Det särskilda utskott, till vars granskning förslaget om allmän pensionsförsäkring och därmed sammanhängande spörsmål hänsköts, avstyrkte emellertid motionerna, enär de ämnen, som berördes i desamma, sannolikt redan vore eller inom kort skulle bliva föremål för utredning inom fattigvårdslagstiftningskommittén eller lagberedningen. Vid ärendets behandling i kamrarna godkände första kammaren utskottets hemställan, varemot andra kammaren biföll motionerna.

Frågan om understöd i lämplig form av allmänna medel till ensam-

stående mödrar är enligt utskottets uppfattning förtjänt av synnerligt behjärtande. Av Kungl. Maj:ts ovan återgivna uppdrag till lagberedningen och fattigvårdslagstiftningskommittén framgår ock, att Kungl. Maj:t beaktat angelägenheten därav, att de allvarliga missförhållanden, som för närvarande obestridligen råda uti här ifrågavarande avseende, bliva med det snaraste avhjälpna. Utskottet har även inhämtat, att lagberedningen och nämnda kommitté till prövning förehaft hithörande frågor samt att förslag till lagstiftningsåtgärder i ämnet från deras sida torde vara att emotse inom en snar framtid, därvid uppmärksamhet lär komma att ägnas jämväl den främmande lagstiftning, till vilken motionärerna hänvisat. Under sådana förhållanden får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 februari 1914.

På lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservation

av herr *Lindhagen*, som anført:

»Det erkännande utskottet givit motionens ändamål synes mig kunnat ännu bättre utlösas till verkligt gagn för den viktiga saken, om utskottet i likhet med andra kammaren år 1913 ansett, att till vederbörande borde framföras även riksdagens behjärtande av densamma; och hemställer jag därför,

att ifrågavarande motion måtte av riksdagen bifallas.»